

ПОЛЕМІКА

Олександр Олійник

ВІДПРАВИМО ФЕОДОСІЯ НА МАСАНИ?

1967 року обласна молодіжна газета «Комсомольський гарт» за-початкувала на своїх сторінках рубрику «Вулиця, на якій ти живеш». Дата не кругла, але згадалася вона не випадково. Зараз ламається чи-мало списів навколо назв наших вулиць, особливо в обласному центрі. Оскільки ж автор цих рядків був серед ініціаторів і основних виконавців даної газетної кампанії, що тривала з різною інтенсивністю більше десятка літ, то й хотілося б, використовуючи набутий тоді досвід сказа-ти кілька слів щодо предмету нинішньої суперечки.

Вивчення історії виникнення назв вулиць Чернігова, інших міст і селищ області, а також населених пунктів нашої та інших держав показало, що основний принцип, за яким добираються персоналії для увічнення у назвах вулиць, стосується ролі конкретної особи стосовно конкретного населеного пункту. Щоправда, у назвах вулиць міст Укра-їни, інших республік колишнього Союзу було чимало поворотів одних і тих же імен. Сперечатися з доцільністю увічнення партійних та державних діячів тоді було марно, тому редакція обрала інший спосіб ут-вердження справедливості. Ми писали тільки про вулиці, що носили імена наших земляків, людей, які жили й працювали на Чернігівщині. До того ж з тих чи інших причин були мало відомі читачам. Серед де-сятків матеріалів, що з'явилися тоді на сторінках молодіжки, були ко-респонденції про вулиці Мурінсона в Чернігові, Бособрода та Шмідта у Прилуках, Стратилата в Носівці, Кропив'янського та Кирпоноса в Ніжині, Сеспеля в Острі, Уралова в Новгороді-Сіверському, Братів Дро-білків у Варві, Чумака в Ічні, Сидоренка в Мені...

Аби не розпалювати непотрібних міжпартійних, міжкласових та міжнаціональних пристрастей, приймемо для зручності апріорі положен-ня про те, що всі імена, увічнені у назвах чернігівських вулиць, гідні того. Але чи варто саме в Чернігові називати ними вулиці? Не викли-кають сумнівів великий російський поет Пушкін, який у нас був, чи та-кож російський прозаїк і публіцист Успенський: він у нашому місті жив. Мають до міста пряме відношення і такі державні та військові діячі, як Петровський, Примаков, Щорс, хоч діяльність їх і поцінюється неод-нозначно. Неприпустимий гріх забувати імена воїнів, що визволяли Чернігів і область від німецько-фашистських загарбників, хоча тут ми, мабуть, передаємо куті меду. Чотирирічна війна народів колишнього Радянського Союзу, складовою частиною якого була на той час і Укра-їна, з точки зору історії навряд чи адекватна кількості вулиць, назва-них іменами безсумнівно гідних її солдатів.

Велике, як відомо, бачиться на відстані. Отож увічнювати ім'я за

життя його носія не прийнято. Не те було впродовж кількох десятиліть панування тоталітаризму. Тоді запопадливі місцеві чиновники наче змагалися у тому, хто більше прислужиться перед живими вождями і вождиками, офіційно проголошеними геніями і тими, хто стояв поблизу них. Чим це обернулося, відомо. Довелося багато перейменувати роботи. І не тільки вулиць. Щодо фігур явно одіозних були навіть спущені відповідні вказівки згори. Інші ж — просто випадкові на нашому ґрунті — живуть і далі. Мають навіть захисників, що собі у спільницю без зайвих докорів сумління прикликають... історію.

Що ж, давайте поглянемо на історію. Колись вулиці були свого роду путівниками по місту. Ось у Чернігові Єлецька вела до однойменного монастиря, П'ятницька — до такої ж церкви, Богословська — до духовної семінарії, Банківська — до банку, Магістратська — до магістрату. Любецькою їздили на Любеч, Седнівською — на Седнів. Деякі з цих вулиць і досі живуть під своїми історичними назвами, а більшість перейменовані. І тепер до Єлецького монастиря веде нас уже не Єлецька, а вулиця імені Белінського, до П'ятницької церкви — імені Урицького та імені Свердлова. Повз банк пролягла вулиця імені Куйбишева і т. д. і т. ін.

Якщо вже говорити про історичну справедливість, то напрошується питання: який же це історизм, коли в нашому обласному центрі при найменуванні вулиць чи не дев'яносто відсотків персоналій взято із дев'ятнадцятого-двадцятого століть. Ніби Чернігову не тисяча з гаком літописних літ, а двісті-триста всього. Стоячи на позиції закріплення випадкових назв, ми не про історію піклуємось, а про... себе. Нам конче хочеться увічнити час, коли жили ми, наші батьки та діди. Пращури ж хай вибачають. Вони, звичайно, вибачають, а от що нащадки скажуть років через триста-чотириста?

Навряд чи зможуть дослідники у майбутньому пояснити, чому до знаменитих чернігівських храмів ведуть не вулиці імені тих, чії сліди тут вкарбувала вічність. Ціла плеяда князів, церковних діячів, гетьманів, полковників, письменників, художників, ремісників випадає з поля нашого зору. Правда, їхніми іменами пропонують назвати вулиці, що виникають у районах нової забудови. Але, захищаючи один нонсенс, ми таким чином, може, й несвідомо творимо інший. Діячи, що до нашого міста жодного відношення не мають, вкарбуються у вічність коло наших святинь, а ті, хто до творення цих святинь доклав свого часу розуму і рук, опиняться десь на місці колишніх полів та дібров, до яких вони, у свою чергу, непричетні.

Є ще один аргумент на користь нинішнього статус-кво у назвах: таблички дорогі. О шановні! Та подивіться ви на ті таблички, ну приміром, на вулиці Чернишевського. Скільки їх там залишилося? Чи й десяток набереться. Та й ті, що є, у вельми плачевному стані. Хочеш-не хочеш, а міняти їх доведеться. А якщо вже вони такі дорогі й хороші, то чому б не перенести їх на нові вулиці у нових мікрорайонах, де ще ніхто і ніколи не жив. «Ненстового» Віссаріона все одно де увічнувати, якщо своєю зневагою до України він так подобається сьгоднішнім можновладцям, а на місці вулиці, що носить сьгодні його ім'я, цілком логічно може стати знову Єлецька. Або, приміром, Лазаря Барановича, який не міг тут за життя не ходити. Так само, як не міг не ходити вулицею Чернишевського чудовий учений, що був нашим земляком, віддав місту на Десні немало років життя, з якого тут і пішов, де й похований. Йдеться про Всеволода Ганцова, сторіччя від дня народження якого два з половиною роки тому відзначалося. А до П'ятницької церкви прочани могли б прошкувати якщо й не П'ятницькою, то вулицею

імені чудового російського архітектора Петра Барановського, чийми стараннями П'ятницька постала з руїн після визволення Чернігова від німецько-фашистських загарбників. А для вулиць імені також чудових (нічого не скажеш) російських режисерів Станіславського та Немировича-Данченка можна знайти імена місцевих лицедіїв далекого чи й не дуже далекого минулого.

Звичайно, останнє із сказаного — то вже із царини мрій. Та одна думка трохи й страшить. Наступного року минає три століття від дня смерті Феодосія Углицького, чії мощі покояться у Троїцькому кафедральному соборі. До тисячоліття Чернігівської єпархії про увічнення його імені якось не дійшли руки. Невже й тепер забудемо? Чи, не знайшовши вулиці поблизу місця його подвижницького життя і вічного спочинку, відправимо святого вже у посмертні мандри кудись на Масани? Хоча, власне, чому б і ні, адже релігія — опіум? Це ще вчора нам повторювали ті, хто сьогодні в ім'я «історичної справедливості» стоїть горою за збереження у назвах чернігівських вулиць чужих і Богів, і людям імен.

